

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj VIII.

V sredo 25. kimovca (septembra) 1850.

List 39.

Novi stan kmetijskih družb

v našim sedanjim vstavnim cesarstvu. *)

(Po »Oeconom. Neuigk. und Verhandl. Dr. Hlubeka.)

V predsušnim Avstrijanstvu nismo imeli nobene družbine postave. Če se je hotla kakošna družba ustanoviti, je mogla vselej posamesno dovoljenje vikšiga vladarstva zadobiti, in včasih se ji je tudi nadslov „ces. kralj.“ dovolil.

Presvitli Cesar so v soglasju s svojimi ministri 17. sušca 1849 začasno družbino postavili, ki se opira na 7. §. avstrijske vstave od 4. sušca 1849, ktera zagotovi pravico svobodnim društvam in uterdi postave, po katerih se je ravnati.

Po téh postavah (§. 1.) ne potrebujejo nepolitiške družbe, ktere iz svojiga premoženja nikakoršniga dobička ne išejo in se le z vednostmi ali scer dobrotljivimi in omikavnimi nameni pečajo, nobeniga posebniga dovoljenja. Le to jim je predpisano, da 14 dni pred začetje svojih opravil svoje postave naukazani vradii predložijo.

Ker tedaj kmetijske družbe nobenih družih nameinov nimajo, kakor tiste, katerih smo gori omenili, — in ker za-nje ne najdemo nikjer posebnih postav, je jasno kot beli dan, da je družbina postava od 17. sušca 1849 tudi kmetijskim družbam edino vodilo, in toliko bolj, ker §. 2, od pogorelskih, milodarnih, hranilnih in vsih na pridobiček osnovanih postav razločno govori, za ktere še stare postave veljajo.

Razun tega je občni kmetijski zbor na Dunaji enoglasno sklenil: da naj kmetijske družbe svobodne privatne družbe ostanejo in da nikakor ne smejo vradije (gosposke) biti.

Po tem takim ne moremo zapopasti, zakaj nekatere kmetijske družbe, ki so se vnovič osnovali, ožji meje za svoje svobodno ravnanje terjajo, kakor jih postava 17. sušca 1849 predpiše? zakaj kot svobodne privatne družbe po perimkih hrepené, ki so bile s predsušnimi predpravami sklenjene? zakaj se pod varstvo posebniga varha — namest pod varstvo gotove postave postavljajo? z eno besedo: zakaj še čez cesarja hočejo biti, ki je ja v postavi jasno povedal, kaj de terja?

*) Ker je Dunajski časnik »Reichszeitung« lani oznanil, da ministerstvo kmetijstva misli, drugi kmetijski zbor na Dunaj poklicati, v katerim naj bi se imenitne kmetijske reči posvetovali, kakor naprava posojilnic za kmetovavce i. t. d., — ker so si nekatere kmetijske družbe nove postave osnovali, ki niso sedanjim vstavnim pravilam primerjene — ker so se nekteri glasi zopet nove postave Krajnske kmetijske družbe vzdignili, ki je po naših mislih vstavne postave sedanjiga časa popolnoma prav zapopadla, smo se namenili, svoje misli razglasiti zastran kmetijskih družb, kakó naj prihodnjič bojo, da bojo obstale in v prid kmetijstva svoje dežele kaj storiti zamogle.

Pisavec v »Oec. Neuigk. und Verh.«

Če mislijo nekatere kmetijske družbe s tem večji veljavnost doseči, da predsušni perimek, enako stari pooblasteni ces. kralj. fabriki, obderžé, naj prosijo cesarja za novo postavu, po kateri naj se kmetijske družbe vnovič osnovali. Dokler pa take nove postave ni, naj se zvesto ravnajo po sedanjih postavah, pa ne zoper nje in le svojeglavno po starim kopitu, ktero je postava od 17. sušca 1849 overgla.

Družbini postavi, ki je vsim družbam dana, se tudi nobena kmetijska družba ne sme odtegniti.

(Dalje sledi.)

Prosna gosenca.

V bilkah prosá živí gosenca nekiga rumeniga metulja (ochergelber Zünsler, botys silacealis), ki pokončá prosne bilke, da se zgodej posuše in rumene postanejo. Pričijočnost te škodljive gosence se lahko spozná iz prejedeni bilk, po katerih gosenca svoj rumenkasti gnoj vùn paha. Kader pa ta gosenca bilčni muzeg na zgornjim koncu pokončá, se podá nižje dol žlo do korenine bilk.

Ker se je léta v prosu dokaj tega škodljiviga merčesa zapazilo, opomnim kmetovavce ediniga pomočnika, da naj izruvajo in sožgo prosno sternje, kamor so se gosence preselile, da se ne bojo drugo léto metulji iz njih izlegli.

Če se pa sterniša podôrje, se s tem gosencam velika dobrota skaže, ker se potem čez zimo pod zemljo še bolj počutijo in so mraza in zmerzline obvarovane, takó, da se prihodnjo spomlad v mešičke spremené, iz katerih poléti metulji sfercé, ki zopet svoje jajčka v prosó položé in novo škodo začenjajo.

V Šiški.

F. J. Šmidt.

Kmetijske drobtinice.

(Sol za živino). Ker je živinoreja na nar višji stopnji, tam potrebujejo nar več soli za živino. Na Angležkim (Englendarji) dajo konju vsaki dan 6 lotov in 3 četertine soli (na leto 96 funtov); pitavni govedi živini ravno toliko, molznim kravam 6 lotov in pol (na leto 74 funtov); teletam poldrugi lot; ovcam pa 3 do 6 lotov in pol vsaki teden. — Za eniga človeka rajtajo na Angležkim vsako leto 20 funtov, na Pruskim 16, na Avstrijskim 8 funtov soli.

(Suhe sterme senožeti poboljšati), na katerih le malo travice raste, napravljajo po nemškim z velikim pridam poredama poprečne grabne, v katerih se snežnica nabíra, da ne steče hitro z njih; ti grabnički so 2 ali 3 pavce globoki, in 6 do 8 pavcov široki. Ti poprečni grabnički so nekatere sežnje (klafter) saksebi napravljeni. V nje se steka voda, moči in gnoj senožeti, pa se nabíra tudi mnogoverstna gnojna soderga listje od gojzdov nad njimi i. t. d.